

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadieninis priedas

1999 m. spalio 16 d.

Nr.202 (38)

Saturday supplement October 16, 1999

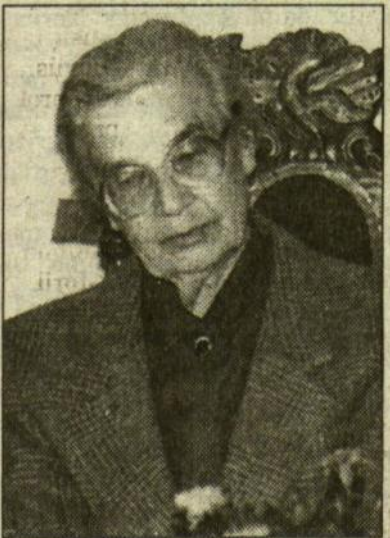
No. 202 (38)

Visas gyvenimas — vyro atminimui

Tapybiškai spalvingas, maloniai šiltas ruduo Lietuvoje atnešė mums be galo brandžias jubiliejinės šventės. Viena jų — dailininko Pauliaus Augiaus-Augustinavičiaus — 90-asis gimtadienis. Jo žmona, vaikų rašytoja, Maironio dukterėčia, Danutė Lipciūtė-Augienė, atvykusi į Lietuvą, ir turėjo tikslą — paminėti, prikelti iš užmaršties, pagerbti savo vyro dailininko Pauliaus Augiaus atminimą.

Palaimintojo Jurgio Matulaičio namuose kunigas Babonas aukojo Mišias už jo vėlę. Čia buvo susirinkusi plati abiejų menininkų giminė. Maironio lietuvių literatūros muziejuje parengta ir atidaryta paroda, skirta dviem menininkams — Danutei ir Pauliui Augiams. O taip pat Maironio namuose surengtas šventinis atminimo vakaras, skirtas Pauliui Augiui-Augustinavičiui. Vakare dalyvavo dailininkai V. Valius, K. Paškauskas, menotyrininkė I. Korsakaitė, violončelė grojo Saulius Lipčius, o klasikinė gitara — jo sūnus, taip pat Saulius.

Šio straipsnio autorė vakaro metu supažindino su abiejų menininkų nueitu gyvenimo keliu.

Danutė Augienė.

Abu išeivijos menininkai gimė ir augo Lietuvoje gražiausiame kampelyje — Žemaitijoje. Danutė Lipciūtė gimė Bernotuose. Jos mama buvo jauniausia Maironio sesuo Kotryna. Dėdė Maironis buvo dažnas svečias namuose. Sėdė Kotrynos paprašytas, visus vaikičius leido į mokyklą. Vieni ilgiau, kiti trumpiau gyveno jo namuose Kaune. Visus jis rėmė materialiai ir moraliai. Danutė atkeliavo į dėdės namus, teturinti aštuonerius metus. Ji mokėsi ir baigė Aušros gimnaziją. Čia parašė savo pirmą vaidinimą, kuris buvo pastatytas gimnazijoje. Vėliau įstojo į VDU universitetą, studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą, šalutinė specialybė buvo prancūzų kalba ir literatūra. Ji aktyviai dalyvavo studentų ateitininkų „Šatrijos“ draugijoje. Baigusi studijas, gavo stipendiją ir išvyko studijuoti į Paryžių, į Sorbonos universitetą.

Paulius gimė Gečaičiuose (Plungės raj.). Mokėsi Telšiuose. Gražioji Žemaitijos gamta padėjo pagrindą jo kūrybai. Jis puikiai žinojo savo kraštą — dviračiu buvo išvažinėjęs visas apylinkes. Paulius įstojo į Kauno Meno mokyklą. Tuomet čia studijavo tokie talen-

tingi dailininkai kaip A. Dargis, A. Kučas, V. Jurkūnas, M. Katiliūtė, V. Petravičius, L. Vilimas ir kiti. Kiekvienas jų jau mokykloje turėjo savitą braižą ir liko jam ištikimas iki gyvenimo pabaigos. P. Augius, dar besimokydamas Meno mokykloje, dalyvavo grafikos darbų parodoje Košicoje, Čekoslovakijoje, o nuo 1935 m. visose Lietuvos dailininkų sąjungos rengiamose parodose Lietuvoje, Rygoje, Taline. 1936 metais surengė pirmąją personalinę parodą Telšiuose, „Alkos“ muziejuje. Baigęs studijas, gavo stipendiją ir išvyko gilinti žinių į Paryžių. Studijavo grafikos ir spaudos meną. P. Augiaus sukurti Paryžiaus laikotarpio kūriniai yra originalūs ir įdomūs — „Bažnytkaimis Lietuvoje“, „Pavasaris“, „Malda“... Reikšmingas ir Pauliaus Augiaus diplominis darbas — spalvotieji medžio raiziniai „Žemaičių vestuvės“ pagal Vysk. Motiejiaus Valančiaus kūrinių. Tai didžiulis 78 medžio raizinių ciklas. 1938 m. šis darbas buvo eksponuojamas Vytauto Didžiojo karo muziejuje surengtoje parodoje ir pažymėtas pirmąja premija. Paryžiuje jis sukūrė ir Žemaitės Petro Karmelio raizinių ciklą. P. Augiaus kūryba yra individuali, perpinta liaudiškais motyvais, lyrine, romantine nuotaika.

Danutės ir Pauliaus keliai susipynė Paryžiuje. Taip jau sutvarkė likimas, kad jaunieji ilgus metus vaikščiojo tomis pačiomis Kauno senamiestio siauromis gatvelėmis, grožėsi tais pačiais kaštonų žiedais, svaigo nuo žydinčių liepų Laisvės alėjoje... ir nematė vienas kito. O Paryžiaus didmiesčio triukšmingose, spalvingose gatvėse susitiko ir krito vienas kitam į aki. Liauna, grakšti kaip stirnaitė, Danutė išstiprė užsispyrusios, atkaklaus žemaičio širdį. Abu menininkai turėjo daug bendra — meilę literatūrai, meilę Lietuvai. Viena kūrė eilėraš-

čius, kitas dovanojo savo darbų tėvynei. Paryžiaus laikotarpis buvo Pauliui vaisingas, galgi Danutė buvo toji mūza, įkvėpusi dirbti. Grįžę į Lietuvą, jaunieji sumainė žiedus. Likimas nepašykštėjo jiems meilės, švelnumo, abipusio supratimo, vienas kito atjautimo. Jie buvo laimingi ir džiaugėsi savo keturiais vaikais (penktas vaikas gimė Amerikoje). Abu mokytojavo. Paulius rašė į spaudą meno klausimais — į *Vairą, Lietuvos aidą, Naująją Romuvą, Žemaičių žemę*. Jis iliustravo S. Neries *Eglę žalčių karalienę, Našlaitę, K. Borutos Saulę ant savo pečių parnešti išėjo*. Kūrė nuostabių „Žemaičių simfonijų“ ciklą (1939-1948).

Pauliaus darbai ištis fantastiški — juose gyva Žemaitija. Norint suvokti jo darbų esmę, reikia pažinti Žemaitiją — jos žmones, girdėti jų tarpe, matyti gamtą, kurioje gyvena, stebėti jų religinį gyvenimą. Iš kiekvieno Pauliaus darbo spindulioja meilė savo krašto žmonėms, savo gimtai žemei.

Ramų šeimos gyvenimą su-trukdė rusų okupacija. Tuomet daugybė lietuvių šeimų nukentėjo nuo negailestingų gyvenimo smūgių: rusų, vokiečių okupacijos, trėmimų. Kas neteko vyro ar žmonos, kas sūnaus ar dukros. Pauliaus du broliai, Vacys ir Kostas, iš universiteto suolo išėjo partizanauti ir paguldė savo galvas miškuose, kitas brolis Jonas, būdamas ketvirtuo kuro studentas, žuvo vokiečių okupacijos metais, o kitam broliui-Kazimierui su penkiais mažais vaikais teko išragauti visą tremties kartybių taure Krasnojarsko miškuose. Griuvo Lietuvos sūnus, kaip ažuolai. Ne ką geresnis likimas buvo ir Danutės artimųjų. 1940 metais buvo suimtas ir ištremtas Sibirą. Danutės vyriausiasis brolis Mikalojus, ten ir mirė. 1941 suimta jos sesers Elenos Babonienės šeima, o kartu ir

Paulius ir Danutė Augiai.

Maironio sesuo Pranciška, ir taip pat ištremta į Sibirą, į Ust-Kulomą. Juodi debesys pakibo virš Augių šeimos. Pasirinkimo nebuvo — arba patiems trauktis į nežinią, arba būti išvežtiems per prievartą gyvulinuose vagonuose Sibiran. Jaunos moters, motinos vidinis balsas pakuždėjo, kad reikia gelbėti vaikus ir gelbėti patiems. Visa šeima išvyko į Austriją, vėliau Vokietiją. Visi pasitraukusieji galvojo, kad tai tik laikinas išvykimas, kad netrukus ir vėl sugrįš ramus gyvenimas į tėviškes namus. Deja.

Gyvendami tremtyje, abu menininkai neprarado pusiausvyros. Paulius dalyvauja parodose, redaguoja meno žurnalą *Mintis*, o Danutė kuria eilėraščius vaikams. Rašo į *Žiburėlį*. Štai ką rašo Danutė, prisimindama sunkius laikus: „Paulius kūrė, nes kitaip negalėjo. Žmogui, kuriame gyva kūrybos ugnis, nekurti — tai žūti, save sunaikinti... Padilius kūrė visokiose tremties sąlygose. O jos dažnai buvo žiaurios ir skurdžios — tada jis gyveno, pasijusdavo esąs žmogus, o ne išvietintas — be

žemės, be namų...“ Stovykloje jaunai šeimai teko išgyventi ir pirmą skaudų smūgį — sūnaus netektį. Stovykloje nusileido Sauliuko gyvenimo saulė. Dar tvirtiau abu Augiai ieškojo atramos vienas kitame ir kartu kūryboje. Tremtyje menininkai, dailininkai, rašytojai stengėsi išlaikyti savo tautinę kultūrą. Be gimtosios žemės, be gimtų namų jie stengėsi išsaugoti kultūrinės vertybes — tai buvo geriausias ginklas kovoje dėl tautos laisvės. Vokietijoje, Memingene, veikė lietuvių dailininkų kolektyvas, „Forma“. Jų dėka ir buvo išleista P. Augiaus iliustruota S. Bačinskaitės *Žalčio pasaka*. Tai vienas didžiausių Pauliaus darbų. Knygos įžangoje dailininkas įrašė skaudžią dedikaciją: „Mano brangiems tėvams ir neužmiršiamiems broliams ir seserims, raudonojo maro aukoms...“ Šios knygos išleidimas buvo savotiškas įrodymas, kad lietuvių tauta gyva. Sunki, pilka tremtinio lygose. O jos dažnai buvo žiaurios ir skurdžios — tada jis gyveno, pasijusdavo esąs žmogus, o ne išvietintas — be

Paulius Augius. „Pavasaris“

BALYS AUGINAS

ATEITIES ŽYDĖJIMUI

Tauta be ateities —
Kaip smėlio dykuma,
Kurioj neauga
Laiko gėlės —
Tauta be ateities —
Išdžiūvusi
Epochos upių sekluma,
Istorijos neartas laukas,
Tik metų piktžolėm
Apžėlęs —

Tauta be ateities —
Užgesęs židinys,
Duobė, apaugusi
Velena —
O mes siūbuojam
Ant trūnijančios vilties
sūpuoklių
Į praeities bedugnę
Krisdami šiandieną,
Lyg džiūstantys žiedai
Žibuoklių —

Ir eina dabartis
Ir grėja liūdną
Tėviškės naktį:
— Ak, sugrąžinkit kraitį
protėvių likimo! —
Tu ieškai tėvo kapo
Ir senelių urnos,
O tundrai svetimaj netyčia
Randi užgesusių
Genties grabnyčių —

den-Baden (Vokietija), Amsterdame (Olandija). Gyvendamas pabėgėlių stovykloje, jis tapo literatūros, meno ir mokslo žurnalo *Mintis* dailės skyriaus redaktorium. Redagavo leidinį *Lietuvių menas tremtyje* (anglų kalba).

1949 m. visa šeima išvyko į JAV. Gausios šeimos niekas nelaukė su pyragais. Reikėjo daug ir sunkiai dirbti, kad išlaikytų šeimą, išgyventų. Paulius dirbo iliustratoriumi komercinio meno įstaigoje. Laisvalaikį jis grįždavo prie savo numylėtų korinių, į savo Žemaitijos žemę. Tęsė pradėtą „Žemaičių kalvarijas“ ir „Žemaičių simfonijas“. Aktyviai dalyvavo parodose. Amerikoje jis buvo vienas pagrindinių Lietuvos dailės menininkų.

Jo paskutinis darbas — iliustracijos Vytauto Mačernio *Poezijos* knygai. Sėkmingai užbaigė tą darbą, bet paties knygos jam nepavyko išvysti — tykojo klatinga mirtis. 1960 m. gruodžio 7 d. išėjo iš šio pasaulio pačiame jėgų žydėjime, peržengęs savo penkiasdešimt pirmojo gimtadienio slenkstį. Taip ir neišvydęs savo numylėtosios, išsvajotos Žemaitijos žemės, savo jaunystės miesto Kauno.

Praėjo 38 m. nuo Pauliaus mirties, bet jis gyvas savo darbuose ir žmonių atmintyje. Danutė, jo ištikima gyvenimo draugė, bendražygė, rūpinasi, kad vyro atminimas nebūtų gyvenimo dulkėmis užpustytas. 1967 m. ji išleido svarų leidinį — monografiją, skirtą Pauliui. Ji rašo: „Pajutau didelę skolą žmogui kūrėjui. Jo gausiuose eskizuose ir naujų darbų apmatuose išskaičiau didelę negimusį darbų kanciją. Kanciją, kuri mano vyro buvo giliai slepiama, labai sąžiningai atliekant šeimos tėvo pareigas...“

Visus 38 m. Danutė gyvena kartu su Pauliumi. Ji vis gal-

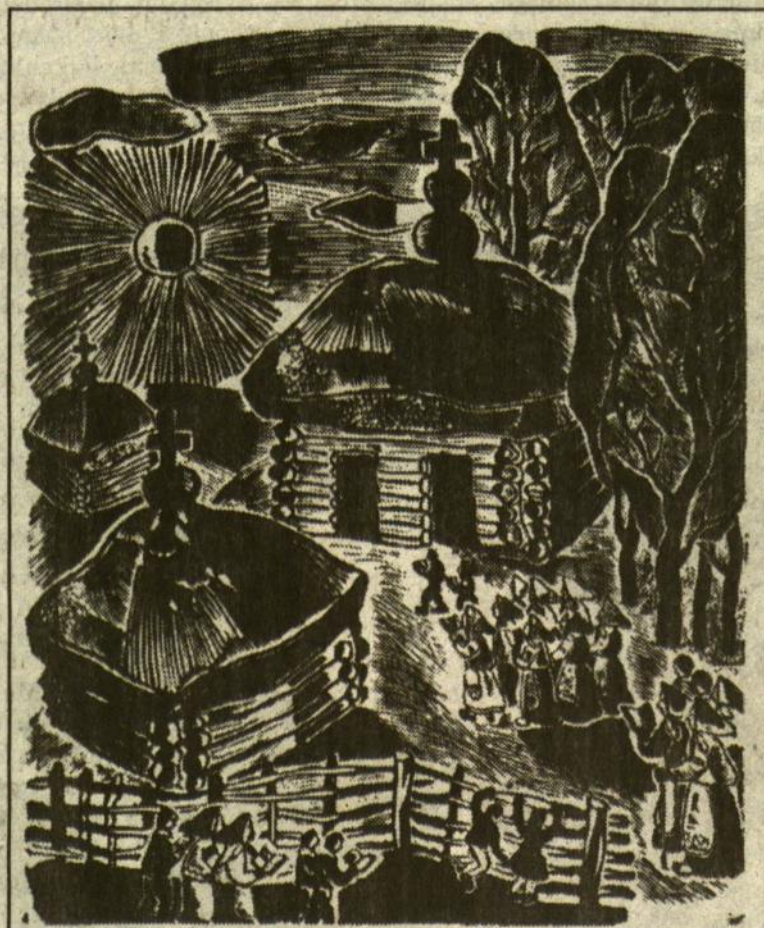
voja — ką dar galima būtų padaryti ir kaip dar galima būtų įamžinti vyro atminimą. Reta žmona, reta moteris turi tiek pasiryžimo ir noro gyventi vardan savo mylimo vienintelio vyro. Tai reto pasiaukojimo širdis. Užmiršdama save ir savo vargus, ji rūpinasi kitais. Danutė Lipciūtė-Augienė savo vyro darbus atvežė į Lietuvą ir padovanojo Vilniaus Dailės muziejui. 1992 metais Lietuvoje pasirodė jos poezijos knygelė vaikams *Eilėraščiai su Pauliaus iliustracijomis*. Kitais metais ji išleido devynias jo darbų reprodukcijas. O taip pat jos dėka išleistas Pauliaus iliustruota nuotaike spalvota knygelė vaikams *Pupų pasaka*, Salomėjos Neries *Eglė žalčių karalienė*. Šiuo metu rengiamas išleisti ir kitas svarbus jos vyro darbas — vysk. Motiejiaus Valančiaus *Žemaičių vestuvės*.

Danutė Augienė pašventė gyvenimą savo vyro atminimui: „Aš supratau, kad žmogus gali būti žmogui tik atiduodamas save kitiems. Aš supratau, kad tikroji meilė — tai gyvenimas kitiems“. Mes esame dėkingi Danutei Lipciūtei už dar vieną galimybę pabūti greta tokio žymaus menininko, kaip Paulius Augius — Augustinavičius.

Virginija Paplauskienė

Eglė žalčių karalienė

Paulius Augius. „Žemaičių Kalvarijos“

Čikagos „Vaidilutės“ teatro kolektyvas po P. Vaičiūno „Patriotų“ pastatymo Jaunimo centre. Pirmoje eil. iš kairės: T. Dobrovolskis, G. Griškėnaitė, rež. P. Gaidys, L. Šulaitytė, V. Stankevičius; II eil.: E. Šulaitis, S. Gudis, A. Pankienė, R. Kiudulaitė, A. Šatkus, O. Šulaitienė, V. Dumašius.

Nuotr. M. Vidzbelio

Iš Čikagos lietuvių teatrinės istorijos

Edvardas Šulaitis

Neseniai įvyko naujo Čikagos lietuvių teatrinio vieneto „Žaltvykslės“ debiutinis pasirodymas. Rugėjo 19 d. Jaunimo centro scenoje pamatėme jo statomos P. Vaičiūno pjesės „Tuščios pastangos“ pirmąją premjerą.

Taigi, vietoje daugiau negu dešimtmetį gyvusio Čikagos lietuvių teatro mėgėjų sambūrio „Vaidilutės“, dabar ateina naujas vienetas, kuris, reikia manyti, irgi scenos mėgėjų džiugins kitą dešimtmetį, o gal net ir ilgiau.

Šie metai Čikagos lietuvių teatrinėje veikloje yra sukaitytiniai. Prieš 50 metų čia įsisteigė net du teatrai: iš Vokietijos atsikėlęs „Atžalynas“ (rež. Jurgis Blekaitis) ir naujasis Čikagos lietuvių teatras (rež. Stasys Pilka).

Pirmasis Čikagoje debiutavo 1949 m. lapkričio 27 d. su Adomėno Svetimomis *plunksnomis*, o antrasis — gruodžio 3 d. su Juozo Grušo 4 veiksmų drama *Tėvas*. Siedu teatrai apie metus laiko veikė atskirai, o 1950-aisiais susijungė.

Per tuos 50 metų Čikagos lietuvių džiugino nemažai teatrinio vieneto, bet daugumas jų gyvuodavo neilgai. Čia turima galvoje tradicinio teatro sambūrius, prie kurių nepriskaitomas humoristinių veikaliukų statymu specializavęs „Antras kaimas“, o taip pat Čikagos lietuvių opera ir „Dainavos“ ansamblis, kurį laiką davęs muzikinio pobūdžio veikalus.

Apie kai kuriuos mūsų tradicinio teatro vienetus, o taip pat ir apie Š. Amerikos lietuvių teatro festivalius (jie pradėti 1968 m.) parašysime atskiruose straipsniuose. O šį kartą plačiau sustosime ties vėliausiuoju — Čikagos lietuvių teatru „Vaidilute“, kuris dabar perduoda veiklos testi-

numo estafetės lazdele naujai susikūrusiai teatinei grupei, kuri pasivadino kiek neįprastu vardu „Žaltvykslė“.

„Vaidilutės“ užuomazga

„Vaidilutė“ gimė 1985 m. rudenį Čikagos pašonėje esančiame Cicerio mieste gyvenančių teatro entuziastų dėka. Pradžioje jis buvo pavadintas Čikagos lietuvių jaunimo teatru „Vaidilute“, nes jame išimtinai vaidino tik jauni žmonės.

Pirmasis jo suruoštas pastatymas buvo nelabai ilga L. Ridlio komedija *Uošvė ir namas* — tylos *nebebus*. Premjera įvyko 1986 m. gegužės 18 d. Jaunimo centro scenoje. Veikalą surežisavo, irgi dar tada jauna, teatro entuziastė Marija Smilgaite, o jame pasirodė: K. Brazdžionytė, A. Kizytė, V. Olšauskas, L. Šulaitytė-Day, E. Šulaitis. Veikalas buvo parodytas ir tų pačių metų vėlyvą rudenį vykusiame VII lietuvių teatro festivalyje Čikagoje — jame du vaidintojai (A. Kizytė ir V. Olšauskas) gavo pažymėjimo ženklus.

Šio teatro administracijoje pagrindiniai žmonės buvo: dr. P. Kisieliū, O. Šulaitienė, E. Šulaitis, I. Tiknienė, kurie darbavosi visą jo gyvavimo laikotarpį. Prieš kai kuriuose pastatymus valdyboje atsirado naujos pavardės: K. Brazdžionytė, D. Viktorienė, A. Užgiriene, K. Šimkuvienė, P. Šlutienė ir kt.

Šis teatras buvo įregistruotas Illinois valstijoje kaip kultūrinė, pelno nesiekianti grupė, angliškai pasivadinusį „Chicago Lithuanian Theatre Group 'Vaidilute'“. Inkorporavimo įstatus paruošė advokatas V. Lietuvninkas. Jis kasmet buvo perregistruojama iki 1997 metų, kuomet teatras oficialiai nustojo gyvuoti.

1987 m. gegužės 3 d. įvyko dviejų vienaveiksmių veikalių premjeros. Režisuojant muzikos srityje daug pasireiškusiame A. Lapinskui, buvo suvaidinta A. Gustaičio komedija *Kaip velnias prisiviliojo Fortūnatą Klibo sielą* ir K. Ostrausko drama *Čičinskas*.

Išjungė ir vyresnio amžiaus žmonius

Keletą metų vaidintojų tarpe reikėsi išimtinai vien tik jaunimas. Kuomet buvo nuspręsta vaidinti V. Mykolaičio Putino 4 veiksmų dramą *Daktarą Gervydą*, reikėjo ir vyresniųjų tautos. Tad į jų eiles pakviestas V. Lapėnas ir A. Pankienė. Veikalo premjera įvyko 1988 m. gegužės 21 d. Režisuroje debiutavo buvusi „Vaidilutės“ vaidintoja, profesionali aktorė amerikiečių tarpe, L. Šulaitytė-Day.

Veikalas dar buvo vaidintas (kiek pakeista sudėtimi) tų pačių metų lapkričio 12 d., režisuroje talkinant į Čikagą atvykusiam Vilniaus Jaunimo teatro aktoriui P. Steponavičiui.

Akt. P. Steponavičius buvo apsiėmęs režisuoti ir Kymantaitės-Čiurlionienės *Pinigėlius*, tačiau šis veikalas taip ir neišvydo scenos.

Tada buvo imtasi kito projekto, režisieriumi specialiai pasikviečiant tos šakos specialistą iš Lietuvos — J. Ivanauską. Nutarta vaidinti Keturakio (A. Vilkutaičio) veiklą *Amerika partyje*. Pradžioje vaidintojus ruošė akt. Z. Kevalaitytė-Visockienė, o, atvykus iš Klaipėdos J. Ivanauskui, šis perėmė darbą.

Taip pat J. Ivanauskas sutiko lygiagrečiai režisuoti ir kitą trumpesnį kūrinį. K. Ostausko *Saltkalvį*, kuriam reikėjo tik dviejų aktorių. Siedu kūriniai buvo suvaidinti 1990 m. lapkričio 15-18 d. Čikagoje surengtame VIII Š. Amerikos lietuvių teatro festivalyje. Tačiau festivalio programoje *Saltkalvis* buvo pažymėtas kaip „Čikagos lietuvių vaidintojų grupės“ pastatymas, kadangi „Vaidilutė“ festivalyje galėjo dalyvauti tik su vienu pastatymu.

Su *Amerika partyje* komedija buvo gastroliuota Detroite, o *Saltkalvis* dar buvo parodytas Lemonte, Bostone ir vėl Čikagoje. 1991 m. balandžio 8 d. *Saltkalvio* vaidintojai L. Šulaitytė-Day ir V. Juodka išskrido trijų savaičių gastrolių Lietuvon, kur su dideliu pasisekimu vaidinta Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje, Vilniuje. Šis patriotinio turinio kūrinys, parašytas V. Kudirkos 100-ųjų gimimo

metinių proga, Lietuvoje laisvę atgavusiems žmonėms nuskambėjo kai drąsa ir gaivumu alsuojantis veiklas.

1991 metais naujo pastatymo nebuvo, tad gruodžio mėnesį buvo pasikviestas Šiaulių miesto dramos vienetas, vaidinęs Čikagoje gyvenančio rašytojo A. Kairio pjesę *Mūsų vaikų*, kurioje vaidino anksčiau „Vaidilutėje“ trumpai pasirodžiusi A. Budrytė. Taip pat šiauliečiai Čikagon atvežė ir parodė vieną veikaliuką vaikams.

Režisavo ir garsusis rež. P. Gaidys

„Vaidilutės“ vadovybė nusprendė atsikviesti ir vieną žymiausiųjų Lietuvos režisierių — Povilą Gaidį iš Klaipėdos dramos teatro. Jis čia atvyko 1991 m. žiemą, o 1992 m. gegužės 17 d. buvo sušaukta jo surežisuoto P. Vaičiūno dviejų dalių, 4 paveikslų komedijos *Patriotų* pastatymo.

Tai buvo viena iš labiausiai pasisekusių „Vaidilutės“ premjerų. Joje vaidino: A. Šatkus, L. Šulaitytė-Day, R. Kiudulaitė, V. Dumašius, A. Pankienė, S. Gudis, V. Stankevičius, G. Griškėnaitė-Gillespie.

Patriotai buvo pakartoti tų pačių metų vasarą Lemonte Pasaulio lietuvių centre per PLB atstovų suvažiavimą. Kadangi rež. P. Gaidys jau buvo grįžęs į Klaipėdą, spektaklį rengė L. Šulaitytė-Day.

1993 m. buvo iškviesta dar viena Lietuvos aktorė, ši kartą vilnietė I. Leonavičiūtė-Bratkaukaitė, kuri režisavo, irgi sėkmingai praėjusi, P. Vaičiūno kūrinį — 5 v. melodramą *Nuodėmingą angelą*. Premjera įvyko 1993 m. spalio 31 d. Jaunimo centre. Veikalas dar buvo pakartotas 1994 m. kovo 26 d. Čikagoje, o balandžio 9 d. nuvežtas į Clevelandą.

Tada į Čikagą iš Lietuvos vėl atvyko rež. J. Ivanauskas ir pradžioje norėta suvaidinti K. Inciūros veikalo *Vinco Kudirkos* premjerą. Tačiau 1994 m. lapkričio 27 d. čia turėjo būti prarastas IX Š. Amerikos lietuvių teatro festivalis, todėl reikėjo greitai persiorganizuoti ir paruošti trumpesnį kūrinį. Tokiu būdu apsisotė ties A. Čechovo *Negeras darbas ir gera pabaiga* inscenizacijos. Jis ir buvo festivalyje parodytas.

Reikia pasakyti, kad tai buvo paskutinis „Vaidilutės“ teatro pastatymas. 1995-1996 m. pradėti režisuoti keli nauji veikalai, tačiau jie nesulaukė scenos. Kaip atrodė, Čikagos lietuvių visuomenė tuomet nelabai pasigedo savo scenos sambūrio, o taip pat ir tuometinė JAV LB Kultūros taryba neskatinio tokio vieneto egzistencijos.

Daugiau negu dešimtmetį „Vaidilutė“ egzistavo tik mažo būrelio entuziastų dėka. Prie jo veiklos savo dideliu įnašu prisidėjo ir JAV LB Kultūros tarybos pirm. Dalia Kučėnienė, kuriai pasitraukus, gerokai sumažėjo ir parama.

Per eilę metų „Vaidilutėje“ vaidino: K. Bielskutė, K. Brazdžionytė, G. Braslauskaitė, A. Budrytė, T. Dobrovolskis, V. Dumašius, B. Fabijonas, S. Gudis, G. Griškėnaitė-Gillespie, L. Jasaitė, S. Jakštaitė, M. A. Jurkutė, A. Kizytė, K. Kalikauskas, R. Kiudulaitė, V. Olšauskas, V. Lapėnas, A. Pankienė, D. Rukšytė, V. Radvila, J. Šakalienė, A. Šatkus, V. Stankevičius, L. Šulaitytė, E. Šulaitis, V. Šepkus, D. Viktoraitė, A. Viktora ir kt.

Per „Vaidilutės“ veiklos dešimtmetį buvę jos jauni vaidintojai jau spėjo užbaigti įvairių sričių aukštuosius mokslus, sukurti savas sei-

Naujas sezonas Vilniaus Operos ir Baleto teatre

Baletu *Venecijos karnavalas* Lietuvos Nacionalinis operos ir baleto teatras pradėjo naują 1999-2000-ųjų metų sezoną. Kas naujo šio sezono repertuare, kaip numatoma stiprinti teatro kūrybines pajėgas? Su šiais ir kitais klausimais kreipiausi į teatro direktorių Juliją Andrejeva.

Direktorius atsakė, kad šio sezono būdingas bruožas — naujos premjeros. Jau spalio pabaigoje teatras pakvies publiką į pirmąją šio sezono premjerą — J. Offenbacho trijų veiksmų operą *Hoffmann'o istorijos*. Šiai operai, sukurtai pagal vokiečių romantiko E. T. Hoffmann pasaką, būdingas įdomus, patrauklus stilius, kurį kartu su dirigentais J. Aleksa ir V. Virzoniu, sukūrė iš Austrijos pakviesta režisierė ir choreografe Monika Wiesler. Scenografijos ir kostiumų dailininkas Aleksandras Vasiljevas — taip pat iš Vakarų Europos, iš Paryžiaus.

Teatro direktorius J. Andrejevas pasakė, kad jau pradėdama ruoštis ir kitai premjerai, numatoma po Naujųjų metų. Tai B. Britten nuotaininga opera vaikams *Statybininko operą*. Spektaklį režisuoti pakviestas Vilniaus „Keistuolių“ teatro jaunas režisierius Aidas Giniotis. Tai neatsitiktinis pasirinkimas. A. Giniotio režisuojami spektakliai „Keistuolių“ teatre vaikams yra patys įdomiausi; jis sugeba surasti gerą kontaktą su mažaisiais žiūrovais. Direktorius pažymėjo ir kitą šios sezonos operos bruožą — choristais bus B. Dvariono, M. K. Čiurlionio, kitų sostinės muzikos mokyklų moksleiviai. Diriguos Martynas Staškus ir kitas jaunas, Helšinkyje dar

tebestudijuojantis, talentingas dirigentas Vytautas Lukočius.

— Pavasariop, kai pagausės svečių iš užjūrio, numatome pastatyti kitą naują ir reikšmingą operą — R. Wagnerio *Lohengriną*, — sakė J. Andrejevas. Naują, įdomų braižą žada Jono Vaitkaus režisūra. Kai nustebau, jog šis žinomas Dramos teatro režisierius imasi Wagnerio operos, J. Andrejevas paaiškino, kad pas juos su pasisekimu J. Vaitkus jau yra pastatęs G. Verdi operą *Nabukas*.

Teatro direktorius pasakė, kad repertuaro planuose numatomas dar vienas pastatymas — I. Stravinskio baletas *Šventasis pavasaris*. Jį statyti iš Amsterdamo kviečiamas talentingas choreografas W. Tapling.

Artėja Operos ir baleto teatro jubiliejus — sueis 80 metų, kai Kaune buvo pastatyta G. Verdi opera *Traviata*, nuo kurios ir prasidėjo Lietuvos operos istorija. Direktorius J. Andrejevas pasakė, kad ta proga numatoma pastatyti lietuvišką originalią operą — kaulinio kompozitoriaus Giedriaus Kuprevičiaus *Karalienė Bona*. Šis pastatymas bus reikšmingas ir tuo, kad teatro repertuare jau kone 15 metų nebuvo naujos originalios lietuviškos operos. Šią spragą kaip tik užpildys G. Kuprevičiaus opera Lietuvos istorijos tema. Ji bus pradėta rengti dar šio sezono pabaigoje.

Direktorius dar pabrėžė, kad ir ateityje užsibrėžta repertuare nuolat turėti lietuviškų kūrinių. Tuo tikslu jau konkrečiai tariamasi su įdomiais, naujos, šiuolaikinės muzikos kūrėjais kompozitoriais Algirdu Martinaičiu, Vidmantu Bartuliu.

Teatro direktorius J. Andrejevas pridūrė, kad šį sezoną spektakliais ir kitokiais renginiais bus prisiminti išgyvų tarpo pasitraukę lietuviškos operos meistrai. G. Puccini opera *Tosca* bus pažymėtos prieš ketverius metus mirusio žymaus solisto Kazio Gutausko gimimo 90-sios metinės. Ch. Gounod opera *Faustas* lapkričio mėnesį paminėsime kito operos solisto Antano Kučingio jubiliejų. Šioje operoje jis išimtinai atlikdavo Mefistofelio partiją.

Dar kitą šio teatrinio sezono bruožą pažymėjo J. Andrejevas — kviečiami pasirodyti Operos scenoje žymūs, pasaulinio garso atlikėjai. Pakanka pasakyti, kad sausio pradžioje su savo recitaliu teatre pasirodys Vilniaus konservatorijos

Teatro direkt. J. Andrejevas.

auklėtinė, žymiausiose pasaulio scenose, tarp jų ir New Yorko Metropolitan operoje dainavusi arba kontraktus sudariusi mūsų tėvynainė Violeta Urmanavičiūtė-Urmana.

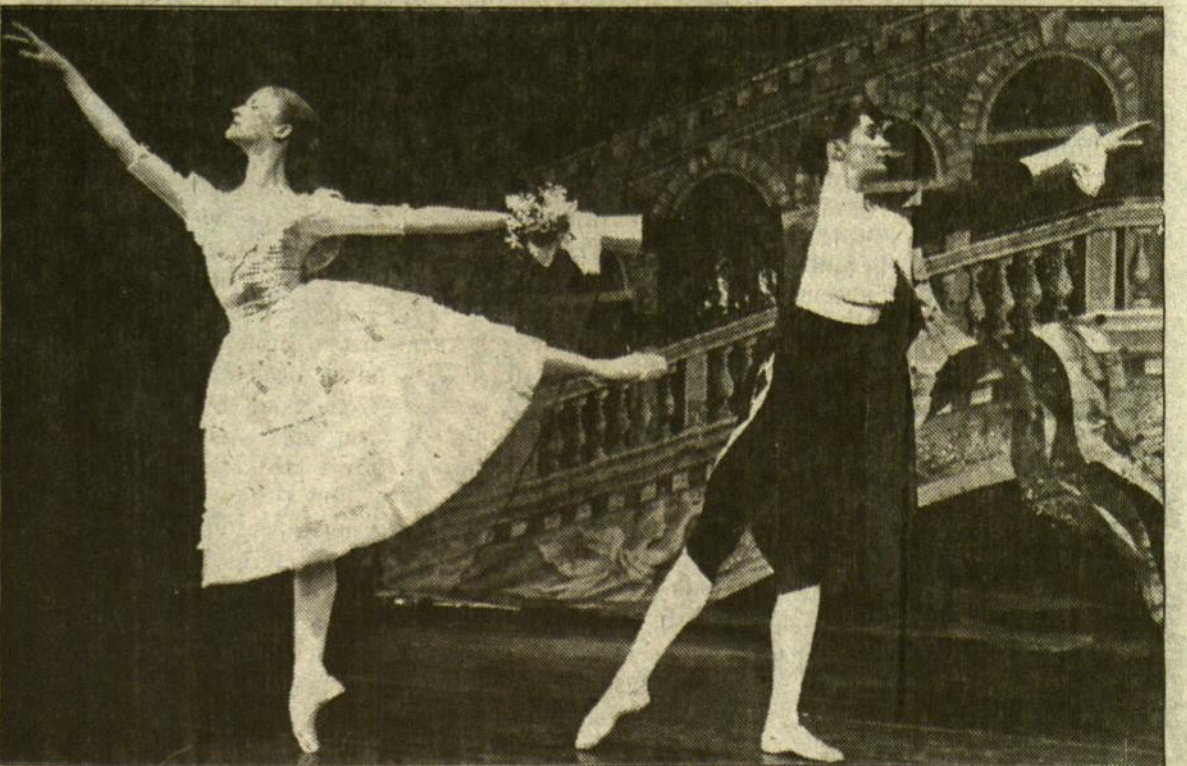
Iš pokalbio su teatro direktoriumi J. Andrejevu išryškėjo stebėtinai jo bruožas — į Vilniaus Operos ir baleto sceną telkti, susigražinti nepriklausomybę atgavusius Lietuvos pirmųjų metų sunkmečių po Europos, kitų žemynų šalis pasklidusius talentus. Beje, ir pats J. Andrejevas pasiėmė patriotiškai — nutraukęs gerą, pelningą savo specialybės veiklą Ispanijoje, prieš metus grįžo į tėvynę Lietuvą, tapo Operos ir baleto teatro vadovu, pasiryžo pataisyti, pagerinti jame pašlijusius reikalus. Direktorius išskaičiavo jaunus talentus, jo iniciatyva iš svetimų šalių grįžtančius dainuoti į šio teatro sceną. Tai pasaulinio garso scenose dainavęs žymus tenoras Sergejus Larinas, Vokietijoje ir kitur dainavęs Liudas Norvaišas, Zenonas Žemaitis. Debiutuoti operoje *Hoffmann'o istorijos* ruošiasi gabi dainininkė Asta Kriščiūnaitė, žada grįžti žinomas dainininkas Algirdas Janušas.

Paklaustas apie teatro meninius ieškojimus šiame sezone, direktorius J. Andrejevas atsakė:

— Sieksime, kad kiekvienas spektaklis pasižymėtų gera menine verte, visi — tiek dainininkai, tiek orkestrantai — siektų meistriskumo, kad nebūtų pirmaeilų ir antraeilų atlikėjų.

Direktorius dar pridūrė, kad jis tikisi, jog geriems užmojams įgyvendinti operos ir baleto artistams nepritrūks ryžto ir užsispyrimo, tik koją gali pakišti apkarpomas valstybės biudžetas, sumažėjęs finansavimas kultūros, teatro reikalams. Čia galeto pagelbėti mecenatų, teatrinio meno mylėtojų parama.

Algimantas A. Naujokaitis

Scena iš baleto „Venecijos karnavalas“. Šoka R. Jezerskytė ir M. Baužys. Nuotr. M. Raškovskio

K. Ostrausko „Saltkalvio“ vaidintojai, V. Juodka ir L. Šulaitytė-Day po spektaklio Kaune. Nuotr. Algimanto Žižiūno

Žvilgsnis į senosios lietuvių kalbos lobyną

1996-aisiais, rengiantis paminėti pirmosios lietuviškos knygos, 1547 metais išleisto Martyno Mažvydo *Katekizmo*, 450-ąsias metines, JAV LB Kultūros taryba sudarė specialų komitetą, vadovaujamą Nijolės Martinaitytės-Nelson. Norėta pažymėti šią mūsų tautai svarbią datą ne tik lietuviškose, bet ir amerikietiškos kultūrinės vietose. Lai-mingas atsitiktinumas, o gal pats likimas atvedė į Chicago Newberry biblioteką. Susipažinus su joje dirbančiais mokslininkais, dr. Paul Gehl ir Mary Janzen, paaiškėjo, kad bibliotekos fonduose saugoma liuanistinių ir prūsistinių knygų, išleistų 1653-1904 metais, kolekcija, priklausiusi imperatoriaus Napoleono I sūnui princui Louis-Lucien Bonaparte. Iškaitant 8 prūsistines, bibliotekose rastos net 92 bibliografinės pozicijos — tokia senųjų lietuvių kalbos gramatikų ir senųjų lietuvių kalbos žodynų kolekcija, kurios kitos nėra visame Vakarų pusrutulyje. Štai tada komiteto nariams ir kilo mintis parengti šią knygų katalogą. Komiteto narės Dalios Anyšienės pastangų dėka imtis šio darbo pavyko įkalbėti Chicago Illinois universitete dėsiuosi liuanistikos profesorius iš Lietuvos Giedrius Subačius bei jo žmoną Giedrą Subačienę. Tiesa, Newberry bibliotekos katalogo išleidimas jiems buvo tam tikra prasme eksperimentinis, nes Giedriaus profesija yra nagrinėti senąją lietuvių kalbą, naudojama raštuose, o Giedra — žurnaliste.

Abu Subačiai studijavo Vilniaus universitete liuanistiką. Pasibaigus mokslams, Giedrius buvo pakviestas likti jame dėstyti. Vėliau perėjo dirbti į lietuvių kalbos institutą. Chicago Illinois universiteto liuanistikos katedrai paskelbus konkursą laisvai vietai užimti, dalyvavo jame, o už dviejų mėnesių gavo kvietimą atvažiuoti dirbti į JAV. Ir štai jau šeši metai prof. G. Subačius dėsto Chicago Illinois universitete. Lietuvių kalbos institute Vilniuje šiemet jo iniciatyva išleistas lietuvių kultūros mokslinio žurnalo, skirto filologijos istorijai, *Archivum Lithuanicum*, pirmas tomas.

Nuo sumanymo praėjo keletą metų ir *Newberry Lituanica* katalogas išvydo dienos šviesą. Pagrindinis jo autorių uždavinys buvo ne suregistruoti knygas, o parodyti unikalią leidinių būtį. Knygos surašytos chronologine tvarka. Kiekvienas aprašas prasideda autentišku jų pavadinimu, toliau lietuvių ir anglų kalba aprašomi leidimo metai, autoriai, pateikiami trumpi knygų apibūdinimai. Ypač vertingi pirmosios 5-10 katalogo knygų, pavyzdžiui, Johano Hasenodterio dvasinė ir pasaulietinė istorija eilėmis (1569),

Danieliaus Kleino pirmoji ir antroji gramatika, Šimelpenigio giesmynas.

Sudarytame kataloge randame 8 lietuvių kalbos gramatikas: nuo Kleino iki Kuršaičio, iš kurių ypač reikšminga 1653-aisiais išleista Kleino gramatika. Tai ji nustatė tam tikrus lietuvių kalbos gramatikos modelius — iš šios gramatikos per daugiau nei 300 metų iki šių dienų išliko Kleino sukurta, ir mūsų tebevarojama raidė „ė“, ir penkios linksniuotės.

Europos tautų kraustymasis Lietuvos beveik nepalietė, todėl mūsų kalboje yra mažiausiai per šimtmečius pakitusi kai kurių garsų ir galūnių sistema, t.y. mažiau nei kitose kalbose pakito fonetika ir morfologija. Vokiečių mokslininkas Augustas Schleicheris, pirmosios mokslinės lietuvių gramatikos autorius, katalogo knygoje *Lituanica* rašo apie senuosius lietuvių kalbos tekstus.

Schleicheris buvo specialiai atvažiavęs į Prūsiją ir mokėsi gyvosios kalbos. Jo gramatika parašyta vokiškai ir ja Schleicheris supažindino su šia kalba Europos indoeuropeistikus. Tai jau buvo XIX amžiaus vidurys. Schleicheris rašė apie tą pačią tarmę, kurią vartojo Donelaitis, Rėza ar Kleinas, o jo gramatika naudojosi ir Kuršaitis, ir Kudirkas, ir Jablonskis, kuriuos mes laikome mūsų dabartinės bendrinės kalbos kūrėjais. Be šių gramatikų jiems būtų buvę daug sunkiau leisti *Aušrą* ar *Varpą*, leidinius, kurie, simboliškai, galime sakyti, ir formavo mūsų bendrinę kalbą.

Liuteroniškoje Rytų Prūsijoje giesmynas buvo viena pagrindinių bažnytinė knygų, todėl jų daugiau buvo išleista Prūsijoje, ne Lietuvoje. Maldaknygės ir giesmynai dažnai būdavo knygos, iš kurių mokomasi skaityti, todėl Lietuvoje kiekvienuose namuose galėję rasti katalikiškų maldaknygų, o Prūsijoje — liuteroniškų giesmynų.

Newberry Lituanica randame ir 1751 m. kartu išleistas Frydricho Schimelpenigio giesmyną ir Danieliaus Kleino maldaknygę, o iki šiol giesmynų buvimą galimybė tebuvo numanoma, bet jis pats lietuvių mokslininkams nebuvo žinomas. Giesmynus leisdavo kas keleri metai, juos redaguodavo. Kartais pakeitimų būdavo ypač daug, tad specialistai leidinio autorystę sąlyginai skirdavo jos naujajam redaktoriui. Šiuo atveju atrodo, kad atrastasis leidinys yra pirmas Šimelpenigio giesmynas, kurio iki šiol buvo žinomos vien vėlesnės redakcijos. Tai labai svarbus faktas.

Kataloge randame net šešis lietuvių kalbos žodynus. Prieš Konstantino Sirvydo žodynus, turėtume vos ne visą iki tada išleistų lietuvių kalbos žodynų kolekciją.

Prie kiekvienos knygos *Newberry Lituanica* autorių pateikti ir dr. Jurgio A. Anyso kruopščiai į anglų kalbą išversti trumpi knygos bei jos autoriaus apibūdinimai populiarina mūsų raštiją ir kultūrą, daro katalogą prieinamą ne vien bibliografams, knygos istorikams, bet ir kalbos, kultūros istorijos tyrinėtojams bei plačiajai visuomenei. Tuose paaiškinimuose ir atsispindi tokie faktai, kad Wilhelmas Haaekas, lietuvių-vokiečių ir

vokiečių-lietuvių kalbų žodynų autorius, dėstė Halės universiteto lietuvių kalbos seminare, įsteigta XVIII amžiaus pradžioje ir gyvavusiame daugelį metų. Analogiškame Karaliaučiaus seminare dėstė ir Ruigys jaunesnysis, ir Liudvikas Rėza. O tai išties unikalus vokiečių kultūros reiškinys, kad net dviejuose vokiečių universitetuose — Halėje ir Karaliaučiuje — buvo dėstoma lietuvių kalba. Paaiškinimas paprastas — Prūsijoje buvo daug lietuviškų parapijų, todėl joms ir buvo rengiami kunigai liuteronai.

Labai vertinga ir kataloge paminėta Teodoro Lepnerio knyga apie Prūsijos lietuvių bei jų papročius, kuri nuo pat jos išleidimo buvo plačiai žinoma Lietuvos kultūros istorijoje. Iki šių dienų ja naudojasi ir mitologai, ir kultūrologai ir etnografai.

Čia randame ir Johano Severino Vatero 1821 metais išleista su išlikusiais prūsiskais tekstais knyga. Faktas įdomus ne tik kalbiniu aspektu, bet ir istoriniu, nes Vateras buvo labai garsus visoje to meto Europoje mokslininkas, daugelio mokslinių veikalų autorius.

Karaliaučiaus universiteto profesorius Ferdinandas Nesselmannas — didžiausio to meto lietuvių kalbos žodyno autorius, lietuvių liaudies dainų skelbėjas, prūsistas. Autoritetingas to meto kalbininkas, išskirtinė asmenybė, be galo daug padariusi lietuvių kultūrai. Iki jo, kalbant apie lietuvių, prūsus ir latvius, buvo vartojamas terminas „lietuvių kalbos“ arba „latvių kalbos“, o Nesselmannas pirmą kartą pavartojo dabar žinomą terminą „baltų kalbos“. Tik žodyną profesorius parašė ne pagal abėcėlę, o pagal garsų logiką, kas sudarė labai daug sunkumų, juo naudojan-tis.

Kataloge minimos aštuonios prūsistinės knygos. Tai mokslininkų lingvistų prūsų kalbos tyrinėjimai, tarp kurių autorių rasime daug vokiečių kalbininkų garsenybių. Vokiečiai asimiliavo prūsus, bet jie ir emė pirmieji juos rimtai tyrinėti, kai lietuviai tada dar ir neturėjo profesionalių kalbininkų. Mokslininkai iškart pamatė, kad prūsų kalba yra labai sena indoeuropiečių kalbos šaka. Kataloge randame ir moderniosios indoeuropiečių kalbotyros pradininko Franco Boppo studiją apie prūsų kalbos giminytės santykius.

Žinomas lietuvių skleidėjas žemaičių vyskupas Juozapas Arnulfas Giedraitis lais-komas 1816 m. išleisto pirmojo katalikiško viso Naujojo Testamento vertėjų ir leidėjų. Šis leidinys, taip pat randamas kataloge, buvo itin reikšmingas ne vien katalikų, bet ir lietuvių išlaikymui rusų okupuotoje Lietuvoje. Jį padėjo išleisti Sankt-Peterburgo Biblijos draugija, leidusi ir protestantiškas, ir pravoslaviškas biblijas. Popiežius tuo metu neskatino tokių leidinių. Išleista milžinišku tam laikui tiražu — 5,000 egzempliorių ir buvo dalijama nemokamai. Minimi ir vyskupo vertimai į lietuvių kalbą eilių proza. Šie faktai plačiau aiškinami pernai Lietuvoje išleistoje Giedriaus Subačiaus knygoje *Žemaičių bendrinės kalbos idėjos* (XIX a. pradžia). Garantiju, kad jie

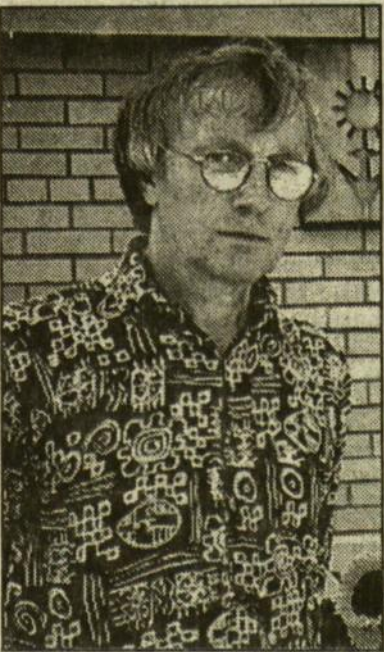

Giedrius ir Giedra Subačiai.

rašyti Giedraičio, nėra.

Newberry kolekciijoje randame ir tuo metu Lauryno Ivinskio leista periodinį 1862 metų kalendorių, kuris okupacinės Rusijos valdžios lietuviškos spaudos draudimo metais iš dalies pavadavo periodinę spaudą. Tai buvo 100 puslapių knygelė, išleidiama kartą per metus, gana didelio formato. Joje galėjai rasti visko: pradedant patarimais ūkininkams ir baigiant kokių nors apyspa-kaičių vertimais. Ivinskio kalendorius svarbus ir tuo, kad jame buvo pirmą kartą išspausdinti tokie mūsų kultūrai svarbūs kūriniai kaip Baranauko *Anykščių šilelis*.

Iki *Aušros* ir *Varpo* didžiūmoje leidinių visur randame „w“, „sc“, „sz“, ir tik šie leidiniai, norėdami atsiriboti nuo lenkiškos kultūros, geriau jau iš čekų perėmė „s“, „c“, lotynų kalbos „v“.

Dail. Vincas Lukas.

Tiek trumpai apie kolekciją, sukataloguotą Giedros ir Giedriaus Subačių. Iki jų Newberry bibliotekos darbuo-

tojai apie ją nežinojo tiek, kad didžiūma jų yra garsiosos Bonaparte kolektyvos dalis, tačiau įvertinti jas įvairiausiškai nebuvo pajėgus.

Tuo pačiu tai ir pirmoji knyga apie Newberry biblioteką. Jei ne lietuvių bendruomenės bei lietuvių fondo lėšos, apie tokį leidinį bibliotekos mokslininkai ir toliau nebūtų galėję vien pasvajoti. Savo ruožtu jie padarė puikias nuotraukas katalogui. Be galo vertingos buvo ir dr. Paul Gehl konsultacijos. Jis konsultavo knygų įrišimo, anglų terminų klausimais. Iš Lietuvos savo konsultacijomis labai padėjo habil. dr. Domas Kaunas ir Alma Braziūnienė.

Katalogas yra kolektyvinis darbas, todėl Subačiai nuoširdžiai dėkoja maketą kūrusiam ir rengusiam Arvydui Tamuliui, viršelį ir grafiką kūrusiam Vincui Lukui, į anglų kalbą išvertusiems katalogo tekstus Laimai Petrauskaitei-Vanderstoep ir Jurgiui A. Anysui, rodykles sudariusiems Daliai ir Jurgiui Anyšams, moraliai parėmusiems katalogo leidybą Alei Keželienei, Nijolei Martinaitytei-Nelson bei leidybą administravusiai Daliai Anyšienei. Kartu su Arvydu Tamuliu Jurgis Anysas labai reikliai organizavo ir visą katalogo spausdinimą. Išspausdinta *Draugo* spaustuveje. Išleidimą finansavo JAV LB ir lietuvių fondas.

Labai šiltai *Newberry Lituanica* buvo sutikta Lietuvoje, o Čikagoje šios knygos sutiktuos rengiamos spalio 23 d., 11 val., Newberry bibliotekoje, 60 West Walton Street (930 N. tarp Dearborn ir Clark).

Violeta Drupaite

Muzikinė dovana klausytojams

Turbūt viena didžiausių žmogiškosios laimės sudėtinųjų dalių yra gebėjimas išreikšti save per savo darbą ir pasiekti mus. Tam reikia begalinio užsispyrimo bei ryžto, pragariško darbštumo ir, be abejo, sėkmės. Tačiau, be viso to, reikalingas mėgstamas ir mylimas darbas, kaip sakoma, reikia „sėdėti savo roge“. Kai norai atitinka sugebėjimus ir galimybes, tuomet ir rezultatas būna kur kas ženklesnis.

Sutuoktinius pianistus Sonatą ir Roką Zubovus čikagiškiai pažįsta jau beveik dešimt metų. Kelis kartus per metus jie pradžiugina surengtais klasikinės fortepijono muzikos vakarais, be to dažnai savo pasirodymais praturtina įvairius renginius ir minėjimus. Jų koncertai niekuomet nėra atsitiktiniai. Vertas pasigėrėjimo pianistų sugebėjimas taip nuosekliai apgalvoti ir patiems surežisuoti muzikos šventę, kaskart parenkant konkrečią tematiką bei visą poetišką atliekamos muzikos komentarą.

Spalio 1 d. lietuvių dailės muziejuje Lemontė Rokas Zubovas mus pakvietė į dar vieną muzikinį įvykį. Tą vakarą kamerinėje saleje susitiko Poezija ir Muzika. Dar prieš koncertą galima buvo just didžiojo Meno dvasią, jaukiai pritamsintoje saleje tyliai šnabždant besirenkan-tiems klausytojams. Po Roko nuosirdaus ir išskirtinai profesionalaus įžanginio komentaro visi pasijutome kaip namuose prie židinio ir panirome į muzikos gelmę, vedini senojo ir amžinojo J. S. Bach. Du choraliniai preludai, sukurti religinių tekstų pagrindu, aranžuoti F. Busoni, panardino į rimtį ir susikaupimą. O Ludwig van Beethoven Sonata op. 31, parašyta pagal W. Shakespeare poemą „Audra“, vedžiojo mus pagrindinio herojaus, magiškojo Prospero, emocijų vingiais, aistrų protrūkiais ir tyliomis abejonėmis, jo antgamtiškų jėgų galybė kapituliuodavo prieš žmogiškų jausmus. Ištrauka iš Sergej Prokofjev „Romeo ir Juliet“, vėlgi pagal W. Shakespeare, baigė pirmą koncerto dalį. Per pertraukėlę, vis dar kvėpuodama šių įstabių kūrinių dvasia, bandžiau suvokti, kokio reikia talento ir ištvermės, paciam atliekant tokią sudėtingą programą, kuriai derėtų ir didžioji filharmonijos sale,

sugebėti kiekvieną kūrinį publikai pristatyti, paminint tokius subtilius faktus, idomius pastebėjimus apie muzikos ir ją įkvėpusios poezijos ryšį, — ir visa tai dviem kalbom! Vien pagalvojus, kad reikėtų būti Roko vietoje, norisi išklotis lašų nuo širdies...

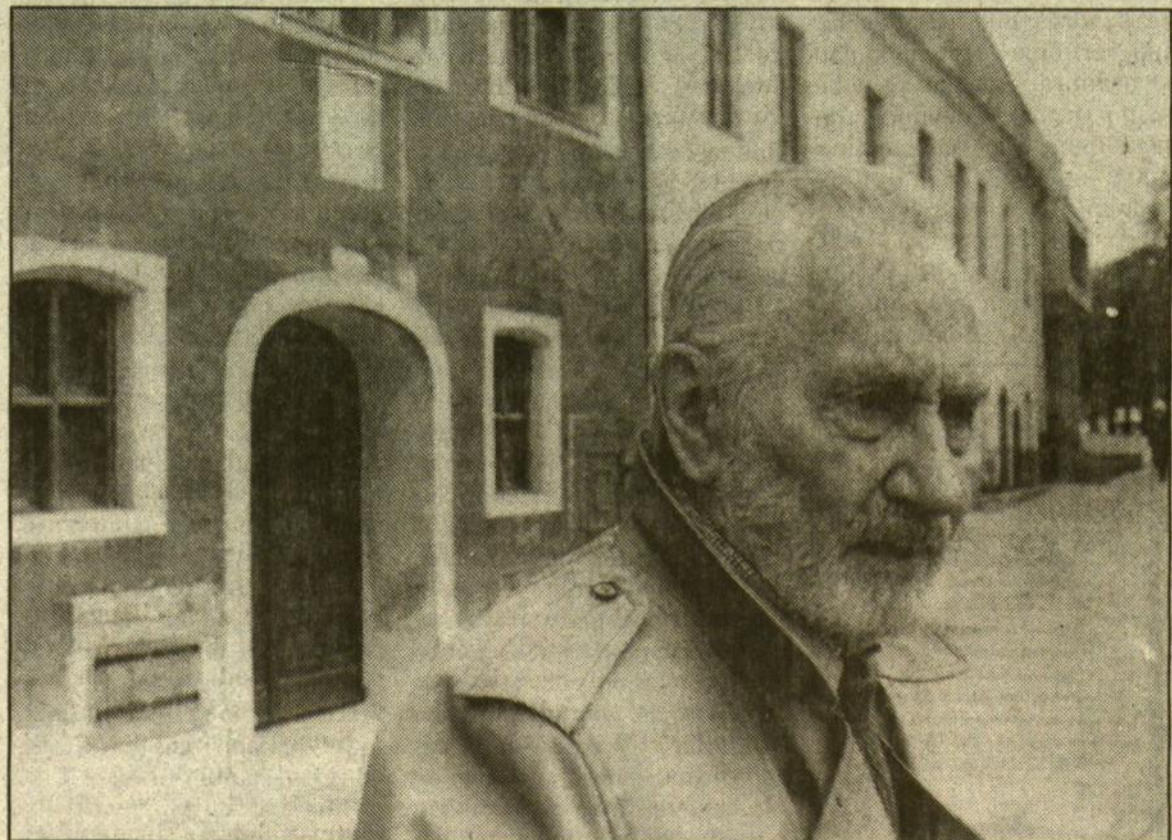
Antroje koncerto dalyje pasinerėme į svajones kartu su Franz Liszt ir Petrarkos Sonetais iš jo „Klajonių metu“ ciklo. Iškart galima buvo pajusti ne tik pianisto nuostabų laisvumą ir natūralumą, perteikiant romantiškus kūrinių dvasią, bet kartu ir klausytojai alsavo išvien, visiškai atsida-ve Liszt polėkiui.

Matyt, pertraukėlės metu paskanautas vynas nu-plovė visus buvusius savaitės rūpesčius, visi pajutome savaitgalio dvelksmą ir džiaugėmės puikia muzika bei jos vertu atlikimu. Pabaigai gavome tikrą „desertą“. Klau-sėmės F. Chopin baladės G-minor, kuriai kompozitorių įkvėpė Adomo Mickevičiaus poema „Konradas Valenro-das“, ir iškart po to — tempe-ramentingojo ispanų kompozitoriaus E. Granada „Roman-tinių scenų“.

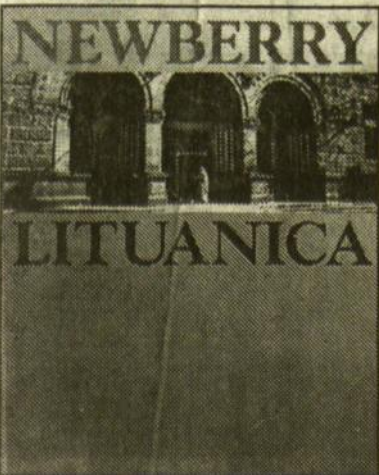

Visi nuoširdžiai linkėjome Rokui ir Sonatai tolesnių koncertų, žavėjomės jų nuostabią ištikimybę bei atsidavimu savo meilei, savo profesijai — muzikai.

Gintė Čepinskaitė

Dail. Kazys Varnelis prie pastato Vilniuje, kur bus įrengtas jo vardo muziejus. Nuotr. Viktoro Kapočiaus

Leidiniai

Balio Sruogos vertimų savaitas

Vytautas A. Jonynas

Ilgą laiką, tiek išsiviję, tiek Lietuvoje, tvėrė tauri tradicija įamžinti nusipelnusių kraštui kultūrininkų atminimą jų raštų laida. Taip susilaukė V. Krėvės, J. Aisčio, A. Škėmos, J. Brazaicio, J. Kaupo ir kitų pomirtinių rinkinių. Ne visada, kaip liudija J. Kaupo atvejis, tų savadų ruošą praedavo be trikdžių ir gaisrų. Ne visada taip pat sudarytojų trūsas susilaukdamo tinkamo įvertinimo. O jeigu ir turėdavo pripažinimą, tai neilgam...

Šių kuriozų akivaizdoje daros vien maloniau paminėti pozityvius atvejus, kuomet rašytojo kūrybinis palikimas susilaukia dėmesio bei pagarbos. Tokią progą pasidžiaugti suteikia, neseniai išvydęs dienos šviesą Vilniuje, Balio Sruogos *Raštų* penktasis tomas. Visu ku — tiek turiniu, tiek išore — palankiai atestuojantis jauniausios literatūros mokslininkų kartos žvalumą ir profesionalumą.

Kaip žinome, pirmoji šio žymaus mūsų poeto, dramaturgo ir kritiko raštų laida pasirodė Lietuvoj senokai, dar 1957 metais, šešių tomų apimtyje. Nors iš pirmojo žvilgsnio atrodo išspūdingai, jinau tai gražu neatskleidė Sruogos talento tikroje šviesoje, ir autoriaus dukte bei žmona nepagailejo pastangų atitaisyti šią skriaudą, išleisdamos visą eilę nepatekusių komplektų veikalų: *Giesmė apie Gediminą*, *Radvilą Perkūną*, apysakaitę jaunimui *Kas bus, kas nebus*, o žemaitis neprašus, pagaliau prieš pat profesoriaus suėmimą užbaigtą Sem Benellio pjesės *Apsiautalo* vertimą.

Sruoga yra išlikęs žmonių atsiminimuose (tai liudija tokie kolektyviniai veikalai kaip *Balys Didysis ir Sruoga mūsų atsiminimuose*) kaip reto veržlumo ir kūrybingumo, savita ir kartu konroversinė, asmenybė. Tą charakteristiką norėtųsi papildyti dar viena mažmena, būtent, kad tai buvo žmogus, tikrai gimes po laimingą žvaigždę. Negana, kad jo artimieji neleido išsiviję jo kūrybai nugrimzti užmarštin, jam buvo lemta susilaukti ir pavergtos tėvynės studentų tarpe paslaugaus bei ištikimo gerbėjo: Alg. Samulionio asmenyje. Jisai metų metais pažymėtinu uolumu ir sąžiningumu naršė Sruogos kūrybinį palikimą, išpurendamas savo studijomis bei bibliografinėmis dirvą būsimajai antrajai *Raštų* laidai, numatytaip aprėpti apytikriai aštuoniolika tomų.

Nelaimei Samulionii neteko pasididžiuoti šio ambicingo sumanymo pabaigtuvėmis. Tačiau pirmlaikie jo mirtis,

aciū Dievui, nesugniuždė to užmojo įgyvendinimo. Per pasitarusius metus vienas po kito pasirodė knygų rinkoj tos serijos tomeliai, stebinantys išsiviję skaitytoją dviem dalykais. Pirmuoju, savaime aišku, yra paties Samulionio polėkio mastas, ir ateities poreikių numatymas. Jo, kaip literatūrinio Sherlock Holmes, apdairumas, sumanumas ir susigaudymas „inkriminuojančioj“ medžiagoj. Antruoju yra (ir tai nemažiau džiugi apraška) Samulionio projekto tęsėjų ir vykdytojų ištvėrimumas, bendro siekio pajauta.

Man yra tekę pasigerėti šio dienraščio skiltyse (*Draugas*, 1999 m. vas. 27 d.) Donatos Linciuviens profesiniais sugebėjimais, redaguojant Sruogos *Raštų* ketvirtąjį tomą. Seniai pasirodęs penktasis tomas atveria skaitytojui kito darbštus ir kritiško redaktoriaus — Rimo Žilinsko — talentą pateikiamuose jo „Paaiškinimuose“ (apytikriai 82 psl. teksto), ypač metasi į akis jo nenoras pasiklysti spėlionėse ir pastanga pasitikti atsargiai jam peršamas prielaidas. Taip pat ir išlesioti Sruogos korespondencijoje visa, kas naudinga žinoti, analizuojant jo vertiminių veiklų.

Nelengva atspėti, kodėl buvo atsisakyta įterpti pirmojon *Raštų* laidon Sruogos vertimus. Tikriausiai nulėmė tai, kad mūsųose šis sritis tradiciniai laikoma antrai eilei ir ne kažin kaip aukštinama. Pakanka vien pasklaidyti mūsų literatūros istorijos traktatus, kad tuo įsitikintumėm. Vien tik VI. Kulbokas savo bibliografijoje *Lietuvių literatūrinę kritiką tremtyje* (Roma, Lietuvių katalikų mokslo akademija, 1982 m. p. 530-32) nepagalii skirelyje vertiminei raštijai apibūdinti. Šiaip, nei stambiojo *Lietuvių egzodo literatūroje 1945-1990*, nei Vyt. Kubiliaus *XX amžiaus literatūra*, apie ją neprasitaria nū puse lūpų. Rasit, daugiausia duomenų apie pastangas praplėsti skaitanciosios visuomenės dvasinius akiračius versinės raštijos pagalba aptinkame Vyt. Kubiliaus veikale *Lietuvių literatūra ir pasaulinės literatūros procesas* (Vilnius, „Vaga“, 1988 m.).

Kaip bebūtų, atrodytų, kad šis bendras nusiteikimas laikyti vertimus rašytojiško darbo podukra, Sruogos neveikė. Kaip patiriame iš leidinio „Paaiškinimų“, jis pažymėtinai anksti suvokė vertimų prasmingumą ir visokeriopą naudą. Ir kaip priemonę įveikti depresines nuotaikas, ir kaip solfedžio, būtina jam kaip poetui, ir kaip papildomų pajamų

Balio Sruogos biustas, sukurtas skulptoriaus Giedriaus Plechavičiaus, 1997 m. spalio 16 d., minint rašytojo 50 metų mirties sukaktį, atidengtas Birštone. Nuotr. Gedimino Svitojaus

šaltinį. Ne vien jis ankstokai metėsi į jo gimnazistinėsi širdiai artimų rusų lyrikos posmų vertimus, nemažiau anksti jis tikėjo prasmingumu su pažindinti rusų šviesuomenę su mūsų jaunos poezijos derliu. Tiems, kurie prisimename Sruogą, kaip „Traviatos“ libreto „išguldytoją ant lietuviško liežuviu“, ar Čechovo *Trijų seserų* ir Sem Benelli *Apsiautalo* vertėją, pirmąja staigmena yra praregėti, kad jo vertiminis paveldas vos vos išsitenka dvejuse apytikriai 1,550 puslapių. Ir tai atsižadant kai kurių tekstų, pvz., autoriaus rašytųjų praradimų. Negana to, šalia lietuviškų tekstų pustomiuose (Vⁱ ir Vⁱⁱ) sumirga ir slaviskuoju šriftu spausdinti vertimų į rusų kalbą tekstai.

Jų pasirodymas leidinyje galbūt sutriktųs ne vieną skaitytoją. Ypatingai nežinančių pirmojon *Raštų* laidos spausdinto „prisiminimų žiupsnelio“: „Maksimas Gorkis ir lietuvių literatūra“. Netenka abejoti, kad jis bus perspausdintas kuriam vėlesniam serijos tomelyje, bet, mano kuklia nuomone, jį tikrai derėtų įterpti aptariamajam, nes vis vien jo fragmentais čia nuolat operuojama.

Tai gaivus, šmaikštus tekstas, kuriame Sruoga prisimenia nešykštėdamas sau savišais, kaip jis buvo lietuvių delegacijos sudėtyje susitikęs su Maksimu Gorkiu. Mat Pirmojo pasaulinio karo pradžioje buvo iškilusi ideja supažindinti rusų visuomenę su imperijos vargstančių tautinių mažumų raštija, ir Gorkis buvo tų sumanymų „spiritus movens“. Kitu entuziastu buvo poetas J. Baltrušaitis, kurio namuose vykdavo literatūros vakarai ir buvo užsimezgusi savotiška tautų draugystė, kultūrinis bendravimas.

Visa tai, žinoma, tolina ir mūsų amžiaus žmogų pasibaigtinai gūdi praeitis, vien pagalvojus, kad, neturėdami televizijos, anuomet žmonės skaitė knygas, poeziją ir panašius dalykus. Bet tokia Gutenbergio galaktikos era *tikrai buvo* ir penktojo *Raštų* tomo redaktorių tenka pagirti už to istorinio fono platų ir vaizdų atskleidimą. O dėl paties Sruogos, tai jo portretas (pažįstamas iš Samulionio studijų), dar ryškiau profiluojasi jo vertimų šviesoje. Jo ambicingos lengvai atspėjamos, vien išvardinant stambiusius leidinio poskyrius.

Pirmąjį penktojo tomo puslaimį (Vⁱ) sudaro Irvikos ir

tekstų muzikos kūriniams sąvadas. Kaip lengva atspėti, stambiaja taip grupuojamų tekstų dalį apima rusų poetų — Nekrasovo, Briusovo, Balmonto, Sologubo, V. Ivanovo, Baltrušaičio, A. Achmatovos ir kitų eilės, nors nemaža erdvės užima ir H. Heines *Šiaurės jūros*, Novallio *Himnų naktiniai* ir *Sakmės apie Igorio žygį* vertimai. būdinga taip pat, kad Sruoga atiduoda duoklę to laiko madai, supažindindamas skaitytoją su Azijos kontinento — indų, kiniečių, japonų bei persų — poezijos pavyzdžiais.

Imant skaičiuoti tuos vertimus vienetais, reikalaujančiais redaktorių komentarų, paaiškėja, kad Sruoga buvo vertęs 32 autorių eiles, jų tarpe ir vakariečių poetų — Goethės, Milašiaus, Bodlero, Verhaereno, Verlaine ir kitų. Pradėjus prie jų dar dešimtį dramaturgų, kurių pjesės spausdinamos antrajam pustomyje (Vⁱⁱ), akivaizdu, kad Sruogos atranka reprezentuoja itin platų anuomet populiarių poetų spektrą, nors galbūt šiandien praradusių savo aureolę.

Redaktorių darbo pakrova nemažiau akivaizdi, nes jiems teko nustatinti kiekvieno vertimelio autorystę, pasitikrint, ar nesama variantų, nustatyti datas. O, žinant Sruogos pomėgį mistifikuoti ir krestti pokštus, visa tai nebuvo taip paprasta. R. Žilinskas nesibaigina suminėti vieną kitą išdykavimų, kaip, sakysim, dangstymąsi visuomenėje žinomo asmens (S. Kapnio) pavarde.

Apskritai leidinio rengėjai kaip sekiai užsirekomenduojai visai gerai. Juo labiau, kad jie sumaniai papildė savo pastabas, parinktomis ištraukom iš Sruogos korespondencijos, šmaikščiai atkuriančiom vertiminio darbo kasdienybę: „Ir man durną operą versti pasiutusiai nuobodui, keikiu, net sienos raudonoja, o vis tiek per naktis verčiu, o rytoj pabaigsiu. Paskui pasilsėsiu ir vėl ką nors tokio durno turėsiu daryti“.

Nei Samulionis, nei jo projekto tęsėjai bei vykdytojai, nelinkę prasitarti apie Sruogos vertimų kokybę. Pasitenkinama vien diplomatiška piruete, kad, „Gana greitai eilėmis išsigiję autoriteta, kaip vertėjas Balys Sruoga buvo vertinamas labai nuosaikiai“.

Nors „Paaiškinimuose“ vienoj vietoj paminima, jog 1920 metais Liudas Gira kritiškai buvo pažvelgęs į vieną vertimų pluoštą, nesama pastangų rūpestingiau sugrupuoti tokias kritiškas pastabas ne-

išlesiojamas nei V. Kubiliaus veikalas *Lietuvių literatūra ir pasaulinės literatūros procesas* (1988 m.).

Tokia neutrali leidinio redaktorių pozicija iš dalies patiseisina. Juk pagrindinių jų rūpesčių buvo pačių tekstų sukaupimas, jų identifikavimas, aprūpinimas svetimžodžių bei lotynizmų paaiškinimais, ir, kaip minėjau, tą misiją jie atlieka be priekaišto.

Antra vertus, skaitytojui nereikia padidinaimo stiklo, kad pastebėtų, jog Sruogos žodynas gerokai atitoles nuo šiandieninės mūsų rašto kalbos, kad jame apstu mažiųjų maloninių lyčių, tarmybių, naujadarų ir t.t. Jam labai lengva įtikėti, kad tai poetiški valiukavimai, manierizmai, paiki dalykai. Užtat ne pro šalį prisiminti, kad Sruoga vertė tais laikais, kai nebuvo jokių lietuvių kalbos žodynų, juo labiau specifinių sinonimų ar etimologinių žodynėlių. Taip sakant, įsiai, kaip Tumas, Žemaitė ir kiti mūsų klasiškai, pradedant Donelaičiu, kalė savo kalbą iš nieko, sergėdamasis jos neužteršti barbarizmais ir kitomis kalbinėmis šiukšlėmis.

Ką reiškė Sruogai gimtasis žodis, labai vykusiai pailustruoja toks „Paaiškinimų“ galalėlis:

„Daugelis jaunystės metų B. Sruogos mėgstamų ir asmeniškai pažįstamų poetų simbolių buvo ir geri vertėjai. Ža- vėdamasis J. Baltrušaičio, K. Balmonto, V. Ivanovo, V. Briusovo vertimais, prie Bugos žodyno kartotekos trisiantis B. Sruoga net ėmė samprotuoti apie idealųjį vertimą: 'vertimas yra tvėryba net nē kiek nežemesnės vertės už saky- tają. Gal net aukštesnė. Čia be inkvėpimo turi būti kritiškas jausmas. Laikuos Belinskio geriausias vertimas buvo N. Polevoj. Bet šiandien, jau turint vertėjus kaip Baltrušaitis, Ivanovas, Briusovas, Balmontas, apie idealųjį vertimą šneka leistina. Žinai, kaip dabar man prisiėjo susidurti arčiau su lietuvių kalba — pasirodė, kad tai neišpasakytai vaizdi ir turtinga.“

...Iš tikrųjų, aš dabar jau filologiją pamėgau — tai būtinas elementas, kad abelnai žmogaus tvėrybą numanyti, ir itin poeziją. Vaizdų, sąvokų, supratimų santara, vieno reiškinio vystymasis iš kito, viskas dėl manęs taip nauja ir įdomu, kad aš iki kaklo paskenęs. Ir man dabar verst lietuvių kalbon dešimtį kartų lengviau, negu seniau buvo. Lietuvių kalba, manau, yra

BALTIJOS TAUTŲ VERTINGA ANALIZĖ

Niels von Redecker, *The Baltic Question and the British Press, 1889-1991* (Hamburg: Verlag Dr. Kovač, 1998).

Nepriklausomybės laikų Estijos sostinės Talino vyriausiojo pastoriaus anūkas Niels von Redecker savo pirmoje knygoje *Baltiškai reikalai ir britų spauda, 1889-1991*, kuri sudaro penktąją knygų serijos *Hamburger Beiträge zur Geschichte des ostlichen Europa* seriją, pateikia gilų Baltijos valstybių bylos atspindį šio krašto pagrindiniuose dienraščiuose: *Financial Times*, *The Times*, *Independent* ir *Guardian*. Ypač nuodugnai ir kritiškai yra išnagrinėti keturi Baltijos valstybių šiuolaikinės istorijos laikotarpiai atspindžiai: 1889 m. rugpjūtis — „Baltijos kelias“, 1990 m. pavasaris — Lietuvos nepriklausomybės deklaracija, 1991 m. sausis — „Kruvinasis sekmadienis“ ir 1991 m. rugpjūtis diplomatinis pripažinimas. Idomu pastebėti, kad ši Niels analizė atskleidžia, jog, jei iš pradžių 1889-aisiais *Financial Times* ir *Times* atspindėjo daugiau sovietinę nuomonę, tai 1991-aisiais *Times* jau sugebejo pateikti išsamią „pirmų lūpų“ medžiagą su aiškia pozicija. Tuo tarpu *Financial Times* pasižymėjo ekonominiu skeptiškumu, netgi klaidinančią informaciją ir interpretaciją. *Guardian* įvykių, kaip destabilizuojančios grėsmės, vertinimai ir prieštaravimų pilni straipsniai palengva keitėsi. Nors patyręs sukrėtimą dėl Gorbaciovo likimo, šis kairysis laikraštis palengva užėmė Baltijos valstybės remiančią laikyseną. *Independent* per visą laikotarpį pateikė gan gerai informuojančius ir gilus, iš-

balansuotus straipsnius. Bendra išvada būtų tokia, kad spauda, pateikdama skaitytojui medžiagą, palengva pati mokėsi ir studijavo Baltijos valstybes, palengva straisniai tikroviškiau atspindėjo realybę.

Tai magistro disertacija paremta knyga, kurios išangoje Bradford universiteto Baltijos kraštų tyrimų centro direktorius profesorius John Hiden rašo: „Tai nuostabus žvilgsnis į britų spaudą. [...] Istorikai, Britanija visada buvo svarbi valstybė Baltijos regione. Ji suvaidino ypatingai konstruktyvų vaidmenį, įsikuriant Baltijos valstybėms po Pirmojo pasaulinio karo. Drauge su Vokietija, Britanija buvo pagrindinis Estijos, Latvijos ir Lietuvos prekybos partneris. Tad yra dar idomiau apžvelgti britų-baltų santykius, Baltijos valstybėms atkuriant nepriklausomybę šiais laikais. [...] Niels von Redecker pateikia vertingą ir savalaikę pagrindinę medžiagą bendresnei britų-baltų santykių studijai, kritiškai Europos plėtimosi metu į Šiaurės Rytus“.

Tai vertinga analizė ne tik akademiniams visuomenės mokslams ir baltiškų šaknų žinomoms Didžiojoje Britanijoje. Ji turėtų būti įdomi taip pat ir praktikams: Baltijos valstybių ambasadų tarnautojams, kurie turėtų detaliai žinoti didesnes pastangas, kad jų krašto vardas dažniau teigiamai atspindėtų Britanijos spaudoje ir straipsniai būtų palankūs bei objektyvūs.

Knyga gauriama „leidinyje Verlag Dr. Kovač, Arnoldstrasse 49, 22763 Hamburg, tel.: 040-3988800, fax.: 040-39888055, kaina 92DM.

Darius Furmonavičius

čiama (laiškas V. Čiurliony- tei...“).

Manding Sruogos išpažinimas savo tikėjimo pasirinkto kelio teisingumu skamba tikrai autentiškai ir norėtųsi tikėti, kad šis penktasis *Raštų* tomas bus idėmiai išvalgytas Lietuvos literatūrologų bei kalbininkų. Dramos kūrinių atranka irgi verta komentarų. Savo visuma įnairi reprezentuoja ano meto „bestsellerių“ repertuarą, ir, kaip tvirtinama, atspindi Sruogos susizavėjimą matytai kūrybiniais spektakliais. Tokio prierašumo pavyzdžių tekstų laikyti, sakysim, Sem Benelli *Apsiautalo*, regėtą prieš pusimtį metų, ir tikriausiai senokai numimtą netgi nuo italų teatrų scenų. To nepaisant, imponuoja, kad Sruoga buvo ištveręs versti Aristofano *Lyziatratą* ir Oscar Wilde *Salome*, susilaukusią atnaujinimo viso pasaulio scenose „Womens' Lib“ siautulio metu. (Pastaroji susilaukė, kas be ko, nemarumo Richard Strauss to paties vardo operos dėka.)

Šiaip aptariamoji knyga ypatingai patraukli tomis „Paaiškinimų“ dalimis, kuriose cituojami kupini sąmojaus autoriaus pasisakymai apie savo

darbo patirtį, ypač vertiant lietuviškus rašinius ir rusų kalbą. Beveik išimtinai tai autoriaus „atsiminimų žiupsnelio“, „Maksimas Gorkis ir lietuvių literatūra“ nuotrupos, bet jos tokios žavios, kad sunku atsispirti pagundai jų nepacitavus to teksto nepažįstant čiam skaitytojui:

„Išverčiau tam reikalui vieną mūsų prozaiko noveliokštę ir vienuolika eilėraščių, įvairių autorių. Verstinus veikalus parinko tam tikra Lietuvių komiteto Petrograde komisija. Mano vertimai buvo, žinoma, vienas vargas ir ašaros. Dabar juos pasiskaiciu, net plaukai pakaušyje šiausias; jie yra puikus pavyzdys, kaip nereikia, kaip negalima poezijos veikalų versti.“

...Ir vis dėlto net ir tokie vertimai patraukė rusų visuomenės dėmesį. Kelis eilėraščius tuoj persispaudino vienas tuometinio Petrogrado laikraštis — persispaudino net tokie tuomet įtakingi dienraščiai, kaip Maskvos *Russkaja Slovo* ir Maskvos milijonieriaus leidžiamasai *Utro Rossij*.

Balys Sruoga *RAŠTAI. Penktasis tomas*. Vertimai. Vilnius, Alma Littera, 1998. Tomai Vⁱ ir Vⁱⁱ.

Vytautas A. Jonynas

BALYS SRUOGA

RAŠTAI / 4

RAŠTAI BALYS SRUOGA

I tomasas: POEZIJOS
II tomasas: DRAMOS
III tomasas: TRAGEDIJOS
IV tomasas: PROZOS
V tomasas: VERTIMAI

VI tomasas: LITERATŪROS KRITIKA
VII tomasas: LITERATŪROS KRITIKA
VIII tomasas: LITERATŪROS KRITIKA
IX tomasas: TAUČIŲ KAMEROS
X tomasas: TAUČIŲ KAMEROS
XI tomasas: TAUČIŲ KAMEROS
XII tomasas: KULTŪRINIS BENDRAVIMAS
XIII tomasas: PUBLIKACIJOS
XIV tomasas: RUSŲ LITERATŪROS ISTORIJA, I-II
XV tomasas: LITVŲ LITERATŪROS ISTORIJA, I-II
XVI tomasas: LITVŲ LITERATŪROS ISTORIJA, I-II
XVII tomasas: LITVŲ LITERATŪROS ISTORIJA, I-II

Newberry Lituanica knygos talkininkai (iš k.) Jurgis Anyas, Giedrius Plechavičius, Vytautas A. Jonynas